szegedi ünnepi hetek

Schönberg—Boublil: Nyomorultak. Bemutató a Dóm téren ma este fél 9-kor.

XVII. Művelődéselméleti Nyári Egyetem. Zárónap a Szegedi Biológiai Központban.

A 26. Szegedi Nyári Tárlat a Horváth Mihály utcai képtárban, szeptember 18-ig.

Szervátiusz Tibor szobrászművész kiállítása a Bartók Béla Művelődési Központban, augusztus 28-ig.

Pauli Anna textiltervező és Szemereki Teréz keramikus kiállítása a Képcsarnok Gulácsy Lajos termében, július 30-ig.

A magyar cserkészet története. Kiállítás a Feketeházban (Somogyi u. 13.).

Állandó kiállítások: Móra Ferenc Múzeum (Roosevelt tér 1/3.): Csongrád megyei parasztbútorok és népviseletek; Lucs-képgyűjtemény; Móra-emlékszoba; Kass Galéria (Vár u. 7.): Kass János grafikái; Vármúzeum (Móra park): Szeged múltja, jelene és jövője; Fekete-ház: Vihart aratva — Csongrád megye munkásságának élete és harcai 1867—1945; Buday György élete és munkássága.

Bihari tegnap és ma

Biztosan sokan hiszik, hogy Bihari Mihály ma más ember, mint néhány hónappal ezelőtt volt. Nem tudom őket megerősíteni ebben a hitükben, hisz a kitűnő politológus ma ugyanúgy beszél, gondolkodik és alkot — akár előadás közben is —, mint a pártból történt kizárása előtt. Ennek két okát látom: egyrészt van világnézete, másrészt olyan szakmai tudás birtokosa, amely alapján értékes ítéleteket alkothat a politikai folyamatokról.

Tegnap a művelődéselméleti nyári egyetemen a politika és a közösség viszonyáról adott elő. Megállapította, hogy annál magasabb rendű egy társadalom politikai élete, minél sokfélébb az a személyi alakzat, amelyben a politizálás, a közélet folyik. A nézetek képviseletének legalacsonyabb szintje, legelemibb foka — a közösséggé szerveződés tekintetében — az egyéni részvétel valamely közéleti fórumon. Ezt követi az előre nem tervezett csoportosulás, mint amilyen például egy tiltakozó gyűlés. A szervezett vagy szerveződött tömeg politikai akciója következik ezután, majd a csoportrészvétel a „közösségek családfáján". Utóbbi egyik markáns formája a sztrájk, amit szigorú szabályok jellemeznek még akkor is, ha egy adott rezsim agitációja azt igyekszik szervezetlen hordaként bemutatni. Gondoljunk a sztrájkőrségre, a szesztilalomra, a sztrájkolók belső vezetési-irányítási rendjére. A fejlődés következő állomása a szervezet, melyet nevezhetünk kimondott politikai feladatokat ellátó társaságnak. A legmagasabb szint, a közösség tudatosan választott személyi közeg, melyet közös érdek, cél és tevékenység köt össze. Ha ez a közösség a külvilágot csak ellenségként képes fölfogni, akkor szektává alakult, s a közösségtudat helyett a veszélyeztetettségtudat hatja át gondolkozását.

Minden társadalmat minősíti az a körülmény, hogy az uralkodó politikai akarat hány féle, és milyen tartalmú közösséget tűr el. A diktatórikus szocializmusra a türelmetlenség jellemző, elegendő arra gondolni, hogy 1948-ig szerény számítások szerint is, 30 000 közösséget szüntettek meg, s hogy a legutóbbi időkig is ellenségként szemlélte a hatalom az alternatív közösségeket.

A közösségek a politika szférájában több, szociológiailag leírható feladatot látnak el. Szocializálnak, azaz, részt vesznek a politikai kultúra átadásában, közvetítenek egyén és társadalom között, részvételt biztosítanak a politikai szereplésre, képviselik a fölismert érdekeket és értékteremtő, valamint értékközvetítő erőként gazdagítják a társadalmat. Mindezek alapján egyértelmű a tennivaló: elő kell segíteni a közösségek alakulását, s mindenek előtt meg kell szüntetni azt a politikai szerkezetet, melyben a nem politizáló közösségek is átpolitizálódnak.

Bihari Mihály tavaly a nyári egyetemen a következőket mondta a társadalmi innovációról: „Fontos a társadalmi nyilvánosság, és a döntési folyamatok ellenőrzésének biztosítása, az érdekképviseleti intézmények szabad működése, valamint az autonóm struktúrák, a társadalom pluralitásának elismerése, hiszen a sokféleség nem bűn, hanem teremtő érték.". Ezeket a gondolatokat azóta már azok is hangosan ki merik mondani, akik a pluralizmust egy esztendeje még a métely szavával társították. Túl azon, hogy a reformnyelvtan térhódítása éberségre int, arra is figyeljünk, hogyan aktualizál a politológus! Bihari szerint az új politikai vezetés előtt rövid néhány hónap alatt olyan kérdések megválaszolása áll, melyek hibás megoldása esetén a minimálisra csökkenhet a bizalmi tőke. A pártértekezletet követő személycserék módját jogosan bírálták, ezért a vezetés politikai tesztjén nem adható jeles érdemjegy. Kérdéses, hogyan oldható meg a Bős—Nagymarosi Vízlépcső problémahalmaza, miként viszonyul a kormány a személyi jövedelemadó módosításának össztársadalmi igényéhez, s mit kezd az új vezetés a demokrácia-csomagtervvel, mely több mint tíz, reformszellemben készült törvénytervezetet ajánl föl a Parlamentnek.

A kérdésekre a választ, Bihari Mihályt pedig Szegedre várjuk.

Dlusztus Imre

Ma este

Újra Nyomorultak a téren

Nagy László felvétele

A szabadtéri játékok idei, második bemutatója a tavalyi esztendő legnagyobb sikert aratott darabjának visszatérése a Dóm térre: *Claude-Michel Schönberg—Alain Boubli—Herbert Kretzmer: Nyomorultak* című musicalját mutatják be ismét ma, csütörtökön este fél 9 órai kezdettel. A produkció teljes egészében a tavalyi előadás „változatlan utánnyomása", vagyis *Miklós Tibor* magyar szövegével, *Fehér Miklós* díszleteivel, *Horváth Kata* jelmezeivel, *Krámer György* koreográfiájával láthatja majd a közönség. Most is *Maklári László* vezényel, zenei vezető: *Várkonyi Mátyás*. A *Szinetár Miklós* által egy évvel ezelőtt színpadra állított Nyomorultak főbb szerepeiben is a már jól ismert művészeket találhatjuk: Jean Valjeant *Vikidál Gyula*, Javert-t *Makrai Pál*, Thenardier-t *Szombathy Gyula*, Mariust *Sasvári Sándor*, Eponine-t *Nagy Anikó*, Thenardier-nét *Hámori Ildikó*, Fantine-t *Kútvölgyi Erzsébet* eleveníti meg. Képünkön: a tavalyi Nyomorultak legemlékezetesebb részlete, a kocsmajelenet.

Show-val vagy sótlanul?

Másfél órával a kezdés előtt megtelt az újszegedi szabadtéri színpad nézőtere (körülbelül 2 ezer ember), s kint is több százan remenykedtek az égiek oltalmában, vagy a jegyszedő néni könyörületességében. Pedig csak 9 óra után, a kötelező (és undorító) szabadtéri késéssel kezdődött kedden este a *Markos—Nádas show*. A műsor úgy kétharmad részben teljesítette, amit a cím ígért: Markos volt, Nádas volt — show nem. Ez angol szó ígérete (eredeti jelentése „mutatni") elsősorban a *látványosság;* ez azonban, némi lábrázást és a gyér számú lámpák kétütemű villogását leszámítva, elmaradt. A program ennek ellenére színvonalas volt, lehetett jókat mosolyogni, még kacagni is, bár az igazi nagy röhejek nemigen fakadtak.

Akit szívesen elfelejtenék, az a műsorvezető *Agárdi László* volt. Showtlanman. Modoros és harsány, nemviccet sem tudott mondani. A konferansziészakmában az az *antalimreszint (Antal Imre* nélkül) nem a plafont, hanem a szakmai minimumot kellene, hogy jelentse. Kellemes volt viszont *Forgács Gábor*, szinte szeretetreméltó. Természetesen adta elő főként viccekből építkező magánszámát, s később Nádasékkal paródiából is jól vizsgázott. Ő mondta a legjobb (bár május óta *félmúltidejű*) viccet: eszerint Kádár Jánost az ország nyolcvan százaléka szereti, támogatja; a többieket meg köti a pártfegyelem. *Farkasházy Tivadar* hozta a Rádiókabaréból finoman bombázó stílusát, s néhány régebbi írását.

A nagy attrakcióóó *Markos és Nádas Györgyök* csak ezután következtek. Az ő egyéni ízű tehetségüket klasszikussá vált kabarészámaik bizonyítják, ám műsoraik elég rapszodikus színvonalúak. Most szellemes csak új, de még aktuális (bár kissé hosszú) volt a Vitray-paródia, „ültek" Markos színészutánzásai, volt néhány hézagtöltő megszólalás, a jó kis folklórparódiát már ismertük, számomra újat a süketnéma hírolvasó adott. Persze a két „elragadó őrült" (Farkasházy kifejezése) igazi profi, roszszat nem hallani tőlük. A meglepetés azonban a Markos—Nádas-féle peresztrojka, egészen pontosan szerkezetváltás volt. Ugyanis énekelnek. Régi és frissebb slágereket, Nádas még a saját szerzeményeit is. Ne tessék félni (ehhez is) van hangjuk, érzékük. Elég jól énekelnek, *ahhoz képest, hogy humoristák.* Ám a negyedik-ötödik dal *közben* fölhangzó szórványos füttyszó nemcsak azt jelezte, hogy tőlük a közönség mást vár. Utalt némileg a suszter és a kaptafa dialektikájára is. Markos és Nádas Györgyök *húgyosjózsiai* világszínvonalú, kitűnő minőségű termékek; hát azokat gyártsák sorozatban!

Márok Tamás

A természet „ujjlenyomatai"

Vajon mennyi esélyünk van arra, hogy igényeinknek megfelelő lakást (házat) teremtsünk, a lakásból otthont varázsoljunk, életmódunkhoz idomíthatót, igényeinknek megfelelőt, esztétikailag kifogástalant, jól funkcionáló tárgyakkal, szép díszítőelemekkel?! A kérdés jószerével költői, hiszen évek (évtizedek?!) óta hiába igyekszik iparművészetünk, belsőépítészetünk színe-java követendő példákat fölmutatni, az ipar csigalassúsággal mozdul, jókora lépéshátrányban van. Hol vagyunk még attól például, hogy egy bútorkárpit harmonizáljon a függönnyel és a tapétával; hogy a burkolóanyagok mérete, arányrendje, variálhatósága simuljon a bútorok színéhez, felületkezeléséhez; hogy a konyhai eszközök, edények, terítési tárgyak együttes élménye természetes és szép lehessen? A Képcsarnok — és az utóbbi időben szaporodó lakásfelszerelési üzletek, magánkereskedők egynémelyike is — képes fölmutatni időről időre a jó példákat. Tehetséges és a problémákat jól ismerő iparművészek pontosan tudják, mi a divat és a „csúcstechnológia" a világban, ismerik a hazai igényeket és lehetőségeket — ezek szorításában aztán manufakturális eszközökkel egyedileg gyártják le termékeiket, s ennek árfelhajtó hatása közismert, sok esetben értékén felül és csak kevesekhez juthatnak el pompás darabjaik. Pedig a hozzájutás széles lehetősége, az értékek demokratizálása a társadalom közérzetét alaposan befolyásoló tényező. Okkal állapíthatta meg a Gulácsy Terem legújabb tárlatának megnyitóján *Kiss Lajos* városi főépítész, hogy *„Korunk megváltozott életritmusa és életfelfogása a célszerűség-szépség-korszerűség új típusú összhangját kívánja. Az iparművészet nem válhat széplelkek misztifikáló játékává, nem lehet öncélú, mert értelmét veszti, ha funkcionálisan nincs az ember segítségére. Az iparművészetnek szigorú társadalmi, etikai, gyakorlati — tehát közvetlenül érzékelhető — feladatai vannak."* Le Corbusier-t idézte, aki így fogalmazott: *„Egyetlen mértéket fogadhatunk el, mely minden kérdés gyökeréig vezet vissza: az emberi mértéket. Az ember, a ma egész társadalma meghatározott környezetben él. Meg kell teremteni az egyensúlyt az ember és környezete között."*

Mindezek a gondolatok és szavak a Képcsarnok Gulácsy Termének immár hagyományos fesztiválidei kiállításával kapcsolatosak. Két kiváló iparművész, *Szemereki Teréz* keramikus és *Pauli Anna* textiltervező mutatja be alkotásait: funkcionális és dísztárgyakat, valamint függönyöket, takarókat, drapériákat. Mindkettőjük művein — igencsak eltérő módon — *a természet ujjlenyomata* figyelhető meg. Szemereki Teréz kerámiatárgyai mintha ősi leletek lennének, az évezredek mélyéről kerültek volna elő, őrizve egykori tektonikus erők hatásait, de viselve a természet, az élet nyomatait. Levelek, fűvek, ágak, virágok emlékét. Egyrészt igen elvont, absztrakt, organikus formák ezek, melyeken hatásos ellenpontok a növényvilág szinte naturalisztikus nyomatai. Vázái, tálai, faliképei ezen eredeti és katartikus világnak szelídebb és kommerszebb változatai.

A természethez való kötődése Pauli Annának távolibb, elvontabb, áttételesebb. Részint lenszövésű nyersdrapp, csíkozásvariánsokat felvonultató függönyei bizonyítják *térszervező, -alakító erejét, a hagyományos elemek újrarendezésre való képességét,* visszafogott eleganciáját, anyag-funkcióesztétikum szép harmóniáját. Takarói kártolt gyapjúból, erőteljes színekkel készülnek — mintegy a legősibb népművészeti szőttesekhez kötődve.

Kiállításunkon megérint bennünket a természet, lenyűgöz az anyagok poézise, a tehetség elegáns megnyilvánulása.

T. L.

A menyasszony gyönyörű volt

Új film

Színes magyar—olasz film. Enzo Lauretta regényéből írta: Lucio Manlio Battistrada, Enzo Lauretta, Stefano Milioto és Gábor Pál. Fényképezte: Kende János. Zene: Nicola Piovani. Rendezte: Gábor Pál. Főbb szereplők: Angela Molina (Vándor Éva), Massimo Ghini (Újréti László), Stefania Sandrelli (Tóth Enikő), Marco Leonardo (Stefán Zoltán) Simone Cavellari (Pacziga Mónika), Pásztor Erzsi.

Szicíliáról nemcsak a maffia, a vendetta, meg a bukolikus szépségű táj kellene eszünkbe jusson: Itáliának ez a legdélibb, távoli csücske szigetként is az olasz kultúrában olyasféle helyet és szerepet tölt be, mint a magyar művészetben mondjuk az Ormánság, Kalotaszeg, vagy a Hortobágy világa: az elzártságnak, az ősiségben konzerválódott világmodellnek ragyogó terepéül szolgál, ahol tradíciók és tragédiák, szokatlanul gyorsan fölizzítható konfliktusok és nagy lélekmélyi titkok találhatók szép számmal, buja, szinte érzéki kavargásban, intenzíven és fenyegetően.

Tavaly elhunyt kiváló rendezőnk, a mostanra klasszikussá lett Angi Vera alkotója, a Kossuth-díjas Gábor Pál élete utolsó filmjét forgatta ebben a Szicíliában. A menyasszony gyönyörű volt Enzo Lauretta azonos című, magyarul szintén most megjelenő regényéről készült, a legutóbbi Stúdió '88-ban a szerző azt nyilatkozta: Gábor Pál jócskán változtatott az irodalmi alapanyagon. Mivel a regényeredetit nem áll módunkban ismerni, a filmet szemlélve, szomorúan bár, de annál határozottabban kell leszögezni, hogy a fenti Szicíliából (no meg, lehetségés, a regényből is) a melodrámán és a cselekmény-közhelyeken túl csak Kende János operatőri teljesítménynek egyébként kitűnő, szép, színes levlaprészletei láthatók. A filmből eredendően hiányzik a drámaiság légkörének megteremtéséhez elengedhetetlen feszültség és atmoszféra dramaturgiailag pontosan fölépített és megvalósított ábrázolása, pontosabban utóbbit, vagyis az atmoszférát kizárólag felszínes, illusztratív elemek képviselik. A romantikus déli utcákon sem a szenvedélyek, sem a lélek világának pokolbugyrai, sem az elfojtott, majd nekiszilajodó vágyak, sem az életet megszüntetőmegváltoztató tragédiák nem észlelhetők. Helyesebben: hatástalan fölmutatásuk lévén jószerével érzékelhetetlenek. Mindezek csupán halovány, sejtelmes, elnagyolt kontúrjai tünedeznek át, talányos kísértetekként, homályosan a képeken — ám az anya halála, az apa nélkül felnövő kamaszfiú sorsa, a vendégmunkáslétforma embertorzítóromboló hatásai egytől egyig csak egy lapos szerelmiháromszög-történet és egy árvagyerek-história felszínesen mediterrán elegyét képesek biztosítani.

A forgalmazó Helikon-film ismertetőjében olvasom: Gábor Pál egy másik Szicíliát próbált volna bemutatni. Kísérlete — a legjobb esetben is torzó maradt; Szicília nem került közelebb, a film végén látható, a szicíliaiaknál egyébként tizedannyi hosszúságú müncheni felvételek fura módon sokkal közelibbeknek, ismerősebbeknek, hétköznapibbnak tűnnek. E röpke benyomás pedig sajna árulkodóan bizonyíték-értékű. Merthogy ebben éppen az ellenkezőjére lett volna szükség.

Domonkos László